

משפטים

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שופטים: עד אחד, אינסוף מבטים

ודרך הסיפור שכבר התרגלנו לספר. כדי לראות דבר בשלמותו דרושה היכולת להביט בו מכיוון נוסף. אולם, יש מקום בו מופיעה עדות מסוג אחר לגמרי.

העדות הגדולה

בפסוק הראשון של קריאת שמע - "שמע ישראל, ה' אלוהינו, ה' אחד" - נכתבות בתורה שתי אותיות בגודל מיוחד: האות ע' שבמילה "שמע" והאות ד' שבמילה "אחד". יחד הן יוצרות את המילה "עד".

כאשר יהודי קורא קריאת שמע, הוא נעשה עד על אחדותו של הבורא. הוא מביט בעולם, על ריבוי האנשים, האירועים והכוחות שבו, ומכריז שמעבר לכל הריבוי נמצאת אחדות אחת: "ה' אחד". הבורא מחיה את כל המציאות, נמצא בכל פרט ומעניק לו את קיומו.

לעדות הזאת יש גם כיוון הפוך, בו הבורא מעיד על עם ישראל. הבורא מעיד שגם אנחנו יחידים בעולם, העם הנבחר והמיוחד. אנחנו מעידים על הבורא שאין מלבדו, והוא מעיד שאין כמונו. גם אנחנו אחד. "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

אלא שכעת מתעוררת שאלה. התורה עצמה לימדה אותנו שעד אחד אינו מספיק. עדות זקוקה לשניים, מפני שאדם יחיד רואה מנקודת מבט מוגבלת. כיצד אפוא הבורא מעיד על ישראל לבדו? הרי "ה' אחד". וכיצד יהודי יחיד הקורא קריאת שמע יכול להעיד על הבורא? בסופו של דבר הוא אדם אחד, העומד במקום אחד ורואה את העולם דרך זוג עיניים אחד!

אחד שרואה מכל כיוון

אחדותו של הבורא אינה אחדות מספרית. הוא אינו "אחד" מפני שבמפקד כלשהו ספרנו ולא מצאנו שני. הבורא הוא אינסופי, ואחדותו כוללת את כל נקודות המבט האפשריות.

עד אנושי יחיד רואה צד אחד של המאורע. המבט האלוקי מקיף את המאורע מכל צדדיו. הוא רואה את מה שהיה, את מה שנעשה ואת מה שעוד יכול להתגלות. הוא רואה את המעשה ואת שורשו, את האדם כפי שהוא כעת ואת כל האפשרויות הטמונות בו. לכן ה' הוא אחד, ועדותו שלמה יותר מעדותם של שניים. האחדות האלוקית מכילה אינסוף מבטים בתוך אמת אחת.

פרשת שופטים פותחת בהקמת מערכת המשפט של עם ישראל: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך". בכל עיר יש למנות דיינים שיכריעו במחלוקות, יבררו את המציאות וישמרו על הסדר. בהמשך עוסקת הפרשה גם במינוי מלך, שתפקידו להנהיג את העם ולכוון את חייו הציבוריים. התורה מבקשת לבנות עולם שיש בו משפט, הנהגה וסדר.

למשפט היהודי יש עומק מיוחד. התורה מצווה על הקמת מערכת משפט, ועצם זה מלמד אותנו שהיא רואה בכל דבר חשיבות, ולו הקטן ביותר. אפילו מעשה קטן, מילה שנאמרה, חפץ שעבר מיד ליד או נזק שאירע במקרה - כל פרט ראוי לבירור, מפני שלכל פרט יש מקום בתוך התכלית שלשמה נברא העולם. המשפט בוחן את הדברים, מעניק לכל אחד את מקומו ומאפשר למציאות להיבנות בצורה מושלמת.

אבל כיצד מבררים את האמת?

למה דווקא שניים?

אחד הכללים המרכזיים המופיעים בפרשה הוא הצורך בשני עדים: "על פי שני עדים או שלשה עדים יומת המת, לא יומת על פי עד אחד". עדותו של אדם יחיד אינה מספיקה כדי להכריע בדיני נפשות. חז"ל אף קבעו כלל רחב יותר: כאשר התורה אומרת "עד" סתם, כוונתה בדרך כלל לשני עדים; כאשר היא מבקשת לדבר על אדם יחיד, עליה לומר במפורש "עד אחד".

מובן מדוע בית הדין אינו מסתמך על אדם שאמינותו מוטלת בספק. אבל מה יהיה כאשר לפנינו האדם הישר ביותר בעיר? הוא מוכר לכולם כאדם נאמן, ירא שמים ומדויק להפליא. כשהוא מספר מה אכל בבוקר הוא מציין את השעה ואת סוג המלפפון. מדוע התורה עדיין אינה מסתפקת בעדותו?

התשובה היא כזו: אדם יחיד רואה את המציאות מן המקום שבו הוא עומד. הוא עשוי להיות ישר לחלוטין ולתאר בנאמנות את כל מה שראה, ובכל זאת ראייתו נשארת נקודת מבט אחת. עד נוסף מביא זווית אחרת, ורק אז מתקבלת תמונה שמסוגלת לעמוד בבית הדין.

הצורך בשני עדים מלמד אותנו דבר עמוק על האמת: יושר לבדו אינו משחרר את האדם ממגבלות המבט שלו. אנחנו רואים את העולם דרך המקום שבו עמדנו, דרך מה שחוונו

שלו גדולה מן הסיפור. הוא שב אל המקור האלוקי שלו, ופתאום נפתחות לפניו נקודות מבט חדשות.

הוא יכול לחזור אל רגע של כישלון ולראות בו אפשרות לתיקון. הוא יכול להביט בתכונה שהכבידה עליו ולגלות בתוכה כוח שזקוק לכיוון נכון. הוא יכול לבחון בחירה ישנה מתוך עיניים חדשות ולבחור אחרת. המשפט של אלול מברר מה היה, ומתוך כך מגלה שאפשר לראות הכול אחרת לגמרי.

זו האפשרות המיוחדת של אלול. האדם מקבל פינה שקטה ומוזמן לחקור באמת, לדון באמת ולחפש באמת, עד שהוא מגיע אל אמת עמוקה יותר מכל טעות: בתוכו נמצאת נפש אלוקית שאינה מוגבלת כלל. גילוי האמת הזאת מאפשר לו לראות את חייו מכל הכיוונים, ולכן גם להשתנות באמת.

נעשים עדים

כעת אפשר לשוב אל האותיות הגדולות של קריאת שמע. הבורא מעיד עלינו שאנחנו ישראל. הוא רואה אותנו במבטו האינוסופי ויודע את זהותנו האמיתית, גם כאשר היא עדיין נסתרת מעינינו.

אנחנו מעידים עליו בדרך אחרת. אנחנו חוקרים את עצמנו, חודרים מבעד לשכבות שצברנו ומגלים בתוכנו את הנפש האלוקית. כאשר יהודי מגלה שהאמת העמוקה שלו קשורה באינוסוף, עצם הגילוי נעשה עדות על הבורא. הוא מגלה שבתוך העולם המוגבל חיה נקודה שאינה נפרדת ממקורה; ברקע הריבוי פועמת אחדות אחת.

כך נעשה היהודי היחיד לעד שלם. הוא אינו נשאר כלוא במבט היחיד שהיה לו קודם המשפט. החיבור לנפשו האלוקית פותח בפניו אינסוף אפשרויות של ראייה, בחירה ושינוי.

זהו המשפט של פרשת שופטים ושל חודש אלול. כל מעשה מקבל את מלוא משמעותו, כל פרט בחיים ראוי לבירור, והבירור כולו מוליך אל האמת הפנימית. האדם נכנס למשפט כשהוא משוכנע שהוא כבר יודע מי הוא; אך הוא יוצא ממנו עם מבט חדש על עצמו ועם היכולת לומר מחדש: "שמע ישראל, ה' אלוקינו, ה' אחד".

הבורא מעיד שאנחנו ישראל. ואנחנו, כאשר אנחנו מגלים מי אנחנו באמת, נעשים עדים לכך שיש בעולם רק אמת אלוקית אחת - אמת שיש בה אינסוף מבטים ואפשרויות אמיתיות ומזמינה להשתנות.

[בהשראת דברי הרב בֶּהתוועדות, ליל א' אלול תשפ"ו, רעננה]

אבל החידוש הגדול נוגע דווקא לנו. כל יהודי הקורא קריאת שמע הוא לכאורה עד יחיד. גם הוא מוגבל בסיפור חייו, בהרגליו ובדרך שבה למד לראות את עצמו. ובכל זאת התורה מציבה אותו כעד על אחדות ה'. כיצד יכולה עדותו להיות שלמה?

בתוך היהודי נמצאת נפש אלוקית, "חלק אֵלֹה ממעל ממש". היא קשורה באחדותו האינוסופית של הבורא. האדם כפי שהוא מכיר את עצמו עשוי להיות מוגבל לנקודת מבט אחת; האמת האלוקית שבתוכו אינה כלואה בה. כאשר יהודי מתחבר אל נפשו האלוקית, הוא מקבל את היכולת להשתחרר מן הזווית היחידה שממנה הביט עד היום.

פתאום הוא יכול לראות את עצמו מכיוון אחר, ואחר כך מכיוון נוסף. מה שנראה כתכונה קבועה מתגלה כהרגל שאפשר לשנות. מה שנחווה כסוף הדרך נעשה התחלה. ומה שהוגדר במשך שנים כ"זה אני" מתברר כפרק אחד בלבד בתוך אמת רחבה לאין שיעור.

המשפט היהודי מחפש את האמת, וכאשר האדם מפנה את המשפט פנימה, החיפוש עשוי להביא אותו עד האמת העמוקה ביותר שלו. שם הוא מגלה שהזהות האמיתית שלו אינה מסתיימת בגבולות הדמות שהכיר. בשורשו הוא קשור לאינוסוף.

המשפט החודר של אלול

פרשת שופטים נקראת תמיד בחודש אלול. זהו הזמן שבו אנחנו מתבוננים בשנה החולפת, עורכים חשבון נפש ומתכוננים לשנה חדשה. במובן מסוים, כל אדם מקים בתוכו בית דין קטן: הוא החוקר, העד, הדיין וגם הנאשם...

האדם מגיע למשפט הזה לבדו. הוא עצמו חוקר את מעשיו, בוחן את השנה החולפת ושופט את דרכו. בתחילת התהליך הוא עדיין רואה הכול מן הזווית הישנה: כך אני, כך התנהגתי, כך אני מגיב, וכנראה שגם בשנה הבאה הפרוטוקול יראה דומה למדי.

אולם החקירה של אלול הולכת ומעמיקה. האדם אינו מסתפק ברשימת ההצלחות והכישלונות. הוא מבקש להגיע אל האמת שממנה הכול התחיל: מי אני מתחת להרגלים? מה אני באמת רוצה? איזו נקודה בתוכי נשארת קשורה לבורא גם כאשר חיי היום-יום מסתירים אותה?

ככל שהוא חודר עמוק יותר אל תוך עצמו, הוא מגלה את הנפש האלוקית. זהו הגילוי שאליו מוביל המשפט. האדם שהגיע לבית הדין עם סיפור אחד על עצמו מגלה שהאמת

מפי גדולי החסידות

"ה' אחד"; עבודתו היא לפקוח את עיניו ולגלות את אותה אחדות בתוך חייו. כאשר הוא מגלה את הנקודה האלוקית שבתוכו ורואה מכוחה את עצמו מחדש, חייו עצמם נעשים עדות על הקב"ה.

[מעובד על פי אגרת הקודש סימן ט']

אומר רבי שניאור זלמן מלאדי, האדמו"ר הזקן:

פירוש הפסוק "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" הוא: ייחודו של עם ישראל הוא שגם בענייני הארץ הם קשורים אל האחד. יהודי מכריז בקריאת שמע, בעיניים עצומות,

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחריות על הכתבים בלבד.

אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ל? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון.

לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alon@alonmashmaut.org. נשמח לקבל את תגובתכם!

בקרו באתר שלנו: alonmashmaut.org